

**Krzysztof Parzych, Aleksandra
Zienkiewicz**

**Dynamika zróżnicowania
przestrzennego ruchu turystycznego
w krajach europejskich w latach
1995-2010**

Ekonomiczne Problemy Usług nr 82, 107-123

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KRZYSZTOF PARZYCH, ALEKSANDRA ZIENKIEWICZ

Akademia Pomorska w Słupsku

**DYNAMIKA ZRÓŻNICOWANIA PRZESTRZENNEGO RUCHU
TURYSTYCZNEGO W KRAJACH EUROPEJSKICH W LATACH
1995–2010**

Wprowadzenie

Głównym obszarem recepcji ruchu turystycznego w skali świata jest Europa. Intensywność ruchu turystycznego na tym terenie wynika z jednej strony z popytu wewnętrznego, tj. ruchu turystycznego w krajach europejskich związanego z migracjami międzypaństwowymi Europejczyków, z drugiej zaś strony – generują go turyści z krajów pozaeuropejskich, przede wszystkim Ameryki Północnej oraz regionu turystycznego Azji i Pacyfiku. W ostatnich latach ruch turystyczny na świecie charakteryzuje duża dynamika. Dotyczy to zwłaszcza wzrostu udziału w skali ruchu międzynarodowego podróży do krajów regionu Azji i Pacyfiku. Dynamika udziału krajów europejskich w recepcji międzynarodowego ruchu turystycznego jest znacznie słabsza. Bardziej znaczące zmiany zachodzą natomiast w dynamice ruchu turystycznego wewnątrz regionu europejskiego.

Tematem niniejszego artykułu jest zagadnienie dynamiki zmian ruchu turystycznego w krajach regionu turystycznego Europy w latach 1995–2010. Jako dane źródłowe posłużyły dane UNWTO publikowane w corocznych raportach *Tourism Highlights*¹. Opierając się na oficjalnych statystykach UNWTO, doko-

¹ UNWTO *Tourism Highlights 2001–2011 Edition*, World Tourism Organization.

nano analizy zróżnicowania przestrzennego ruchu turystycznego w okresie 1995–2010. Wykorzystano w tym celu mapy koncentracji ruchu turystycznego oraz wskaźniki dynamiki zmian w ruchu turystycznym z uwzględnieniem europejskiego regionu turystycznego ogółem, poszczególnych jego podregionów oraz wybranych państw na obszarze europejskiego regionu turystycznego.

Obszar Europy ze względu na silne zróżnicowanie walorów przyrodniczych krajobrazu posiada bogaty potencjał walorów dla różnych form turystyki – od klasycznej biernej turystyki wypoczynkowej typu 3S poprzez turystykę krajoznawczą, aż po różne formy turystyki kwalifikowanej w oparciu o wybitne walory przyrodnicze².

1. Determinanty atrakcyjności turystycznej europejskiego regionu turystycznego

Głównym składnikiem potencjału turystycznego Europy w odniesieniu to turystów spoza Starego Kontynentu jest niezwykle bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe tego obszaru świata, wyróżniające go na tle innych. Istotnym składnikiem szeroko pojętej atrakcyjności turystycznej regionu europejskiego są ponadto walory recepcyjne: największa gęstość bazy noclegowej i innych elementów zagospodarowania turystycznego. Oprócz tego Europa charakteryzuje się gęstą siecią połączeń w komunikacji zarówno samochodowej, kolejowej, jak i lotniczej, co stwarza możliwości szybkiego przemieszczania się pomiędzy poszczególnymi krajami atrakcyjnymi turystycznie.

Istotne znaczenie posiadają w kontekście ruchu turystycznego ogólne poczucie wysokiego standardu życia społeczeństw krajów europejskich, nowoczesnej infrastruktury ogólnej oraz wysoki poziom bezpieczeństwa w porównaniu z pozostałymi regionami świata.

Wszystkie te czynniki stanowią dogodne podłoże dla rozwoju migracji turystycznych. Potwierdzeniem wysokiej atrakcyjności turystycznej regionu turystycznego Europy są najwyższe wskaźniki ruchu turystycznego w krajach europejskich oraz to, że wśród dziesięciu najczęściej odwiedzanych krajów świata

² W. Alejsiak, *Turystyka w obliczu wyzwań XXI wieku*, Kraków 2000, s. 316; W. Kurek, *Turystyka*, PWN, Warszawa 2007, s. 541; A. Kowalczyk, *Geografia turystyki*, Wyd. PWN, Warszawa 2001, s. 287; A. Lew, M. Hall, T. Dallen, *World Geography of Travel and Tourism, A regional Approach*, British Library Cataloguing in Publication Data 2008, s. 363.

osiem to kraje europejskie. Ogółem w roku 2010 z 940 mln turystów uczestniczących w międzynarodowym ruchu turystycznym 52,8% odwiedziło kraje europejskiego regionu turystycznego.

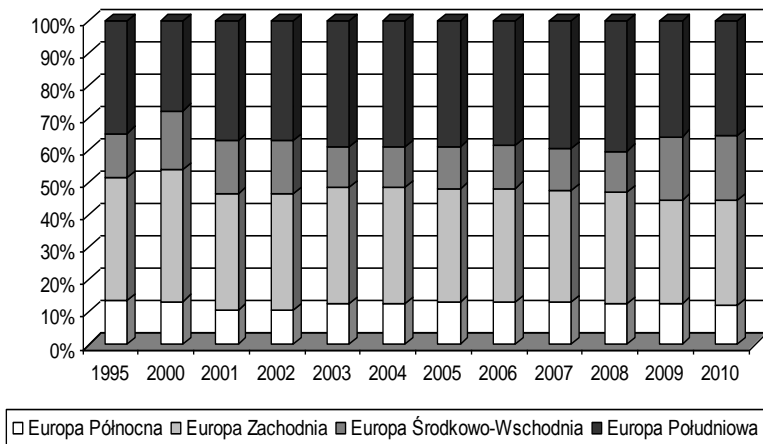
2. Ruch turystyczny w europejskim regionie turystycznym w latach 2001–2011

W podziale regionu turystycznego Europy według UNWTO wyodrębniono cztery podregiony: Europy Północnej, Zachodniej, Środkowo-Wschodniej oraz Południowej i Śródziemnomorskiej. Ruch turystyczny na obszarze europejskim koncentruje się w głównej mierze w podregionie Europy Południowej i Śródziemnomorskiej. W roku 2010 region ten odwiedziło blisko 18% ogółu turystów uczestniczących w międzynarodowym ruchu turystycznym (rysunek 1). Wysoka koncentracja ruchu turystycznego w regionie południowym i śródziemnomorskim jest efektem bogactwa walorów turystycznych zarówno naturalnych, jak i antropogenicznych oraz urozmaiconej oferty zagospodarowania turystycznego. Region ten posiada bardzo sprzyjające warunki klimatyczne oraz rozległe odcinki piaszczystych wybrzeży (Chorwacji, Grecji, Włoch, Portugalii, Hiszpanii) predestynowanych do typowej turystyki wypoczynkowej typu 3S. Z drugiej strony o jego atrakcyjności turystycznej w równym stopniu decydują wybitne walory dziedzictwa historyczno-kulturowego. We Włoszech, Hiszpanii, Portugalii, Grecji oraz krajach Półwyspu Bałkańskiego znajduje się olbrzymia liczba zabytków architektury oraz innych elementów dziedzictwa historyczno-kulturowego Europy.

W roku 2010 podregion Europy Południowej i Śródziemnomorskiej odwiedziło 169,7 mln turystów³. W Europie najczęściej odwiedzanymi krajami były: Hiszpania (52,7 mln) oraz Włochy (43,6 mln). Wśród pozostałych krajów dużą frekwencją turystów cieszyły się: Turcja (27 mln turystów) oraz Chorwacja (9,4 mln) (tabela 1)⁴.

³ UNWTO *Tourism Highlights...*

⁴ *Ibidem.*

Rys. 1. Udział procentowy poszczególnych podregionów turystycznych w ruchu turystycznym europejskiego regionu turystycznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *UNWTO Tourism...*

Drugim pod względem liczby odwiedzin był podregion Europy Zachodniej, na obszarze którego w 2010 roku koncentrowało się 15,1% światowego ruchu turystycznego (rysunek 1). Głównym krajem w tym regionie, a jednocześnie najczęściej odwiedzanym państwem świata była Francja (76,8 mln turystów, tabela 1). Innymi często odwiedzanymi krajami są: Niemcy (26,9 mln) oraz Austria (22 mln). Dużą popularność wśród turystów region ten zawdzięcza różnorodności walorów turystycznych, wśród których należy wymienić obszary nadmorskich wybrzeży Francji (Langwedocja–Roussillon), Lazurowe Wybrzeże oraz region Alp. Oprócz tego znajduje się tu wiele miejscowości z ogromną liczbą obiektów dziedzictwa historyczno-kulturowego. Dodatkowym magnesem przyciągającym turystów do krajów tego regionu jest jego bardzo dobra infrastruktura ogólna, zwłaszcza transportowa, oraz infrastruktura stricte turystyczna.

Trzecim w kolejności pod względem liczby przyjętych turystów podregionem recepcyjnym europejskiego regionu turystycznego jest podregion Europy Środkowo-Wschodniej, którego udział w roku 2010 w skali ogółem międzynarodowego ruchu turystycznego na świecie wynosił 5,7%. Głównymi krajami

receptyjnymi w tym obszarze były: Węgry, Polska, Ukraina oraz Czechy (tabela 1). Podregion środkowoeuropejski obejmujący większość byłych państw socjalistycznych Europy Środkowo-Wschodniej w 2010 roku odwiedziło 95 mln turystów. Najczęściej odwiedzanymi w tym regionie krajami były: Rosja (20,2 mln turystów), Polska (12,5 mln) oraz Węgry (9,5 mln). Najrzadziej odwiedzanym w 2010 roku podregionem regionu turystycznego Europy był obszar Europy Północnej.

Tabela 1

Ruch turystyczny w wybranych krajach regionu turystycznego Europy w latach 2001-2010

Nazwa kraju	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Dania	2048	2010	2016	3358	4562	4716	4770	4503	8547	9097
Finlandia	2826	2875	2601	2840	3140	3375	3519	3583	3423	3670
Islandia		278	771	836	871	971	1054	1102		
Irlandia	5644	5760	6369	6575		8001	8332	8026	7189	7129
Norwegia	3072	3107	3146	3600	3859	4070	4290	4440	4,346	4767
Szwecja	7135	7459	7450	3003	3133	4729	5224		4678	4951
Wielka Brytania	22792	24180	24715	27708	29971	30564	30871	30142	28199	28133
Austria	18164	18565	19078	19373	19952	20269	20766	21935	21355	22004
Belgia	6441	6566	6690	6710	6747	6995	7045	7165	6814	7217
Francja	75187	77012	75048	75121	76001	78900	81900	78449	76824	76800
Niemcy	17861	17969	18399	20137	21500	23572	24425	24886	24223	26875
Holandia	9499	9595	9181	9646	9133	10739	11008	10104	9921	10883
Szwajcaria	10732	10000	6530		7229	7863	8448	8608	8294	8628
Bułgaria		6724	4048	4630	4837	5158	5151	5780	5739	6047
Czechy	5119	4579	5076	6061	6336	6435	6680	6649	6032	6334
Estonia	1319	1360	1462	1750	1900	1940	1900	1970	1900	2120
Węgry	15314	15870	15706	12212	10047	9260	8638	8814	9058	9510
Łotwa		848	971	1080	1116	1535	1653	1684	1323	1373
Litwa	1251	1433	1491	1800		2180	1486	1611		
Polska	14930	13980	13720	14290	15200	15670	14975	12960	11890	12470
Słowacja	1191	1399	1387	1401	1430	1612	1685	1767	1298	1327
Rosja	7943	7363	8521	9164		20149	20605		19420	20271

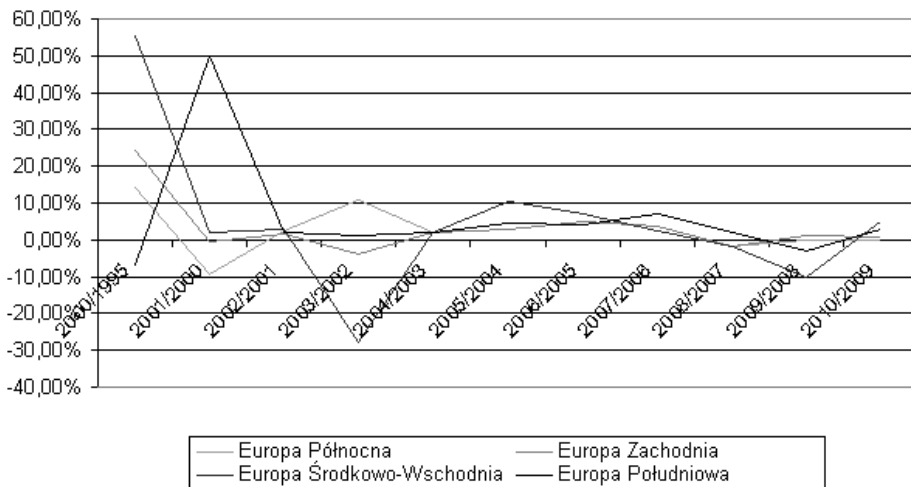
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ukraina	5744	6326	12514	15629			23100	25400	20798	21203
Andora	3512	3387	3138	2791	2418	2227	2189	2059		
Chorwacja	6520	6944	7409	7912	8467	8659	9307	9415	9335	
Cypr	2667	2418	2303	2349	2470	2401	2416	2404	2141	2173
Macedonia		123	158	165	197	202	230	255		
Izrael	1102	862	1063	1506	1903	1825	2068	2572	2321	2805
Włochy	39560	39799	39304	37071	36513	41058	43654	42734	43239	43626
Malta		1134	1089	1156	1171	1124	1244	1291	1182	1332
Portugalia	12144	11666	11707	11617		11282	12321		6439	6865
Słowenia	1213	1302	1373	1499	1552	1617	1751	1771	1803	1844
Hiszpania	50040	51748	52478	53599	55577	58190	59193	57316	52178	52677
Turcja	10417	12782	13341	16826	20272	18916	22248	24994	25506	27000
Grecja		14180	13969	13313	14276	15135	16039	17518	14915	15007

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *UNWTO Tourism...*

Specyfika tego podregionu wynika w głównej mierze z peryferyjnego położenia oraz dużych powierzchni i niewielkiej liczby ludności, zwłaszcza w przypadku krajów skandynawskich (rysunek 1). Ponadto kraje tego podregionu charakteryzują się nierównomiernym rozmieszczeniem głównych walorów turystyczno-wypoczynkowych silnie rozproszonych na dużej powierzchni, co znacznie utrudnia penetrację turystyczną obszaru. Inhibitorem dla silniejszego rozwoju turystyki jest stosunkowo krótkie i chłodne w tych szerokościach geograficznych lato, słabo rozwinięta sieć osadnicza i duże odległości czasowo-przestrzenne pomiędzy kolejnymi atrakcjami turystycznymi krajów Półwyspu Skandynawskiego. Wyjątek w tym regionie stanowi Wielka Brytania, która była najczęściej odwiedzanym państwem w podregionie Europy Północnej (w 2010 roku odnotowano tu 28,1 mln turystów). Drugim w kolejności krajem, jeśli chodzi o liczbę wizyt, była Irlandia – odwiedziło ją 7,1 mln turystów (tabela 1).

3. Zróżnicowanie koncentracji oraz dynamiki ruchu turystycznego w europejskim regionie turystycznym w latach 2001–2011

Region turystyczny Europy od wielu lat jest głównym obszarem recepcyjnym świata. Dynamika ruchu turystycznego w krajach europejskich w ostatnich latach jest dość duża. Ma ona jednak w dużej mierze charakter wewnętrzny i wynika ze zmian frekwencji turystycznej w poszczególnych krajach. Znacznie mniejsza jest dynamika udziału ruchu turystycznego w krajach europejskich w stosunku do pozostałych regionów turystycznych świata.

Rys. 2. Dynamika ruchu turystycznego w podregionach europejskiego regionu turystycznego w latach 1995–2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *UNWTO Tourism...*

Prognozy UNWTO do roku 2020 wskazują, że kraje europejskie będą tracić, jeśli chodzi o udział w recepcji międzynarodowej turystyki, na rzecz krajów Azji i Południowego Pacyfiku⁵. Znacznie większe zróżnicowanie dynamiki ruchu turystycznego daje się zaobserwować w pojedynczych krajach europejskich.

⁵ *UNWTO Tourism Highlights...* ; M. Hall, S. Page, *The Geography of Tourism and recreation*, Routledge, Taylor and Francis Group 2006, s. 427.

Tabela 2

Wskaźniki dynamiki ruchu turystycznego w wybranych krajach europejskich w latach 1995–2010 (%)

Nazwa kraju	2000/ 1995	2001/ 2000	2002/ 2001	2003/ 2002	2004/ 2003	2005/ 2004	2006/ 2005	2007/ 2006	2008/ 2007	2009/ 2008	2010/ 2009
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Dania	0	-42	-2	0	67	36	3	1	-6	6	0
Finlandia	53	4	2	-10	9	11	7	4	2	7	53
Islandia	234	0	0	177	8	4	11	9	5	0	234
Irlandia	38	-15	2	11	3	0	0	4	-4	0	38
Norwegia	8	-1	1	1	14	7	5	5	3	10	8
Szwecja	19	4	5	0	-160	4	51	10	0	6	19
Wielka Brytania	7	-10	6	2	12	8	2	1	-2	0	7
Austria	5	1	-81	2	2	3	2	2	6	3	5
Belgia	16	0	2	-64	0	1	4	1	2	6	16
Francja	29	-3	2	-3	0	1	4	4	-4	0	29
Niemcy	28	-6	1	2	9	7	10	4	2	11	28
Holandia	52	-5	1	-4	5	4	-5	3	-8	10	52
Szwajcaria	13	37	-7	-35	0	0	9	7	2	4	13
Bułgaria	-20	0	0	-40	14	4	7	0	12	5	-20
Czechy	41	7	-11	11	19	5	2	4	0	5	41
Estonia	130	8	3	8	20	9	2	-2	4	0	130
Węgry	0	0	4	-1	-22	-18	-8	-7	2	-90	0
Łotwa	-6	0	0	15	11	3	38	8	2	4	-6
Litwa	67	16	15	4	21	0	0	-32	8	0	67
Polska	-9	-14	-6	-2	4	6	3	-4	-13	5	-9
Słowacja	17	13	17	-1	1	2	13	5	5	2	17
Rosja	0	0	-7	16	8	0	0	2	0	0	0
Ukraina	73	10	98	25	0	0	0	10	-18	2	73
Andora	0	19	-4	-7	-11	-13	-8	-2	-6	0	0
Chorwacja	293	12	7	7	7	7	2	7	1	0	293
Cypr	28	-1	-9	-5	2	5	-3	1	0	1	28
Macedonia	52	0	0	28	4	19	3	14	11	0	52
Izrael	9	-54	-22	23	42	26	-4	13	24	21	9
Włochy	33	-4	1	-1	-6	-2	12	6	-2	1	33
Malta	9	0	0	-4	6	1	-4	11	4	13	9
Portugalia	27	0	-4	0	-1	0	0	9	0	7	27
Słowenia	37	11	7	5	9	4	4	8	1	2	37

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Hiszpania	35	4	3	1	2	4	5	2	-3	1	35
Turcja	29	9	23	4	26	20	-7	18	12	0	29
Grecja	49	0	0	-1	-5	7	6	0	0	1	49

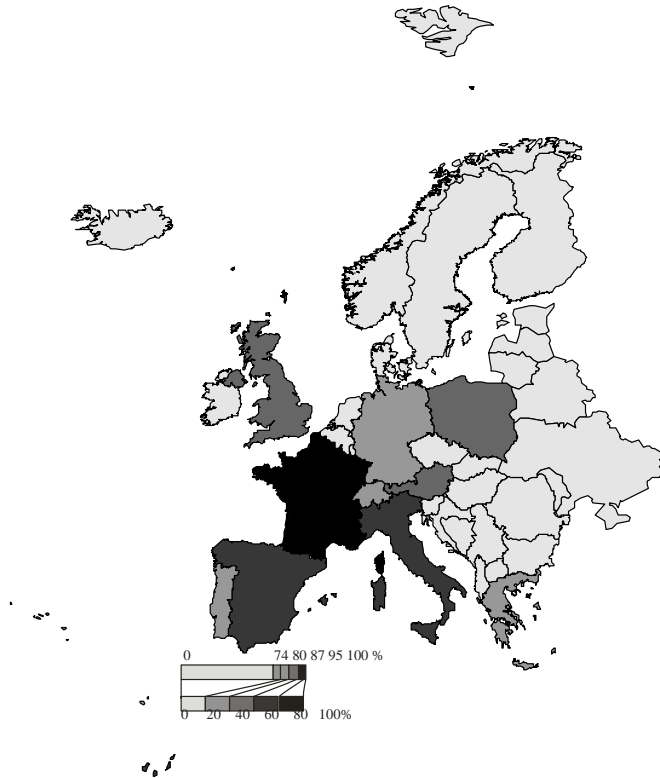
Źródło: opracowanie własne na podstawie: *UNWTO Tourism Highlights...*, *op. cit.*

Według danych WTO, w roku 2010 Europę odwiedziło około 406 mln turystów. Analiza dynamiki ruchu turystycznego w latach 2001–2010 wskazuje na istotne zmiany, jakim podlega przestrzenne rozmieszczenie ruchu turystycznego (rysunek 2).

Największą dynamikę wzrostu ruchu turystycznego odnotowano we wszystkich podregionach europejskiego regionu turystycznego na początku badanego okresu, a jeszcze większą w latach poprzedzających badany okres, tj. 1995–2000. Bardzo wysoki przyrost frekwencji w tych krajach był efektem transformacji ustrojowej i towarzyszącego jej „otwarcia”. W roku 2001 wzrost dynamiki był najwyższy i wyniósł 60% w stosunku do roku 1995. W kolejnych latach ruch turystyczny w europejskim regionie turystycznym stagnował, a wskaźniki dynamiki nie przekraczały 10% rocznie.

W analizowanym okresie największe zmiany nastąpiły właśnie w latach 2001–2005. Wysoki wzrost frekwencji ruchu turystycznego, jaki odnotowano w tym czasie w podregionach Europy Środkowo-Wschodniej oraz Zachodniej, był efektem zmian o charakterze geopolitycznym i społeczno-ekonomicznym, jakie wówczas zaszły w większości krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Zaowocowało to między innymi znaczącym wzrostem frekwencji turystów w Czechach, w Słowacji, na Ukrainie i w Rosji. Wejście na drogę rozwoju wolnorynkowego oraz niezależnienie się od systemu socjalistycznego państw środkowoeuropejskich wiązało się również z szerokim otwarciem ich granic na turystów z innych obszarów Europy. Kraje środkowoeuropejskie, które przez wiele lat pozostawały hermetycznie zamknięte dla turystów spoza krajów socjalistycznych, dotychczas sporadycznie odwiedzane – stały się nową atrakcyjną destynacją. Prawdopodobnie w tym czasie przejęły znaczną część ruchu turystycznego kierującego się do tej pory do krajów podregionu Europy Południowej i Śródziemnomorskiej. W kolejnych latach nastąpił znaczny spadek dynamiki wzrostu w ujęciu całego podregionu ogółem i dynamika zmian ruchu tury-

stycznego w tym podregionie ustabilizowała się na poziomie od 0 do 10% rocznie.

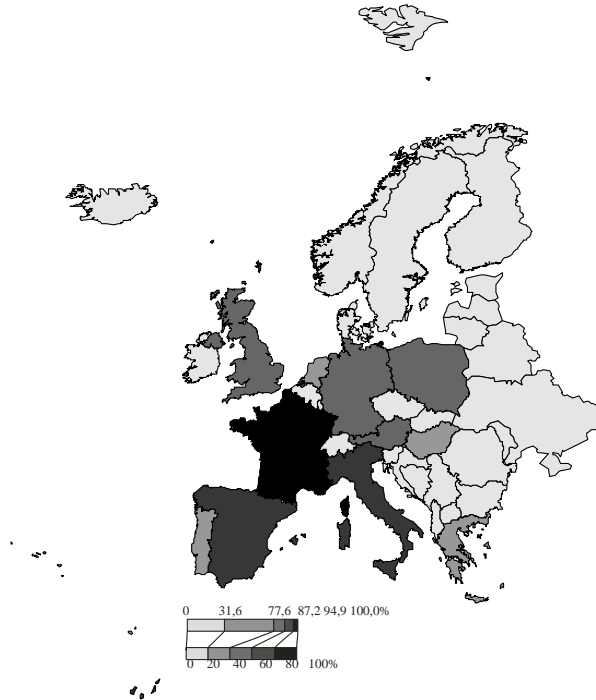

Rys. 3. Zróżnicowanie przestrzenne koncentracji ruchu turystycznego w regionie turystycznym Europy w roku 2001

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *UNWTO Tourism Highlights...*

Kraje podregionu Europy Południowej i Śródziemnomorskiej po spadkach dynamiki ruchu turystycznego w latach 1995–2000 odnotowały skokowy wzrost w roku 2001 (49% i wzrost odwiedzających z 95 mln 143 mln). Powrót tak silnego wzrostu zainteresowania turystów podregionem Europy Południowej i Śródziemnomorskiej można wiązać ze wspomnianymi wyżej zmianami geopolitycznymi i społeczno-ekonomicznymi w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Szerokie otwarcie krajów środkowoeuropejskich oznaczało bowiem nie tylko wzrost zainteresowania nimi turystów z Europy Północnej, Po-

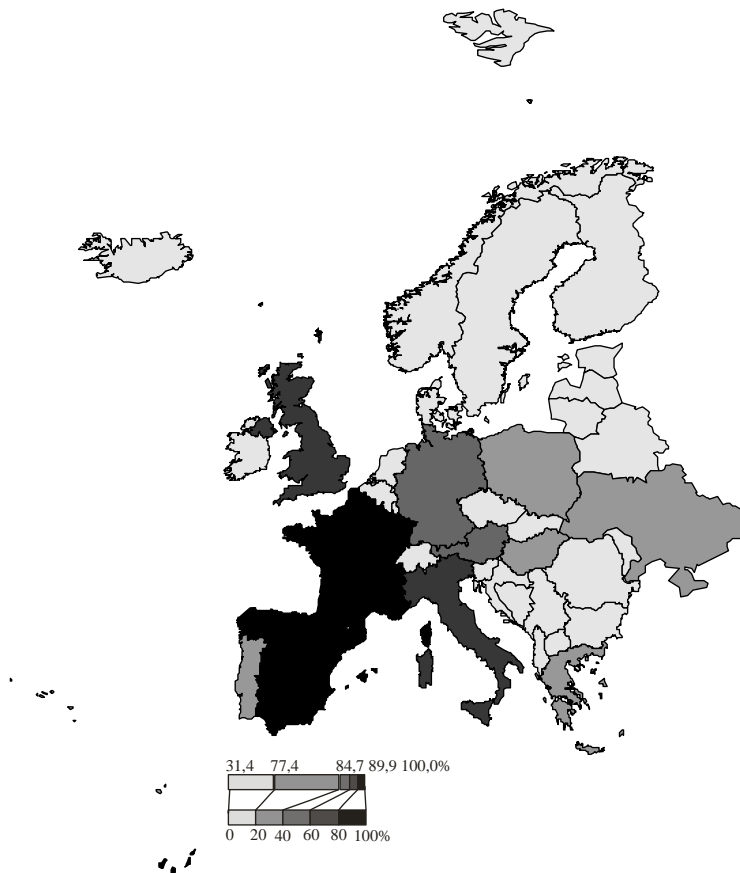
łudniowej i Zachodniej, ale jednocześnie wzrost zainteresowania krajami Europy Południowej i Śródziemnomorskiej wśród mieszkańców krajów środkowo-europejskich. W roku 2001 w europejskim regionie turystycznym ruch turystyczny koncentrował się na obszarze: Hiszpanii, Włoch oraz Francji (rysunek 3). W latach 2003–2008 dynamika ruchu turystycznego w krajach wszystkich podregionów europejskiego regionu turystycznego ustabilizowała się i oscylowała w przedziale od 0 do 10% rocznie. Wysoki ruch turystyczny we wszystkich podregionach, który ukształtował się w następstwie silnych wzrostów, jakie nastąpiły w okresie 1995–2000 w europejskim regionie turystycznym, w kolejnych latach był utrzymywany na zbliżonym poziomie z niewielkimi wahaniami w przedziale od 0 do 10% rocznie (rysunek 4, tabela 2).

Rys. 4. Zróżnicowanie przestrzenne ruchu turystycznego w regionie turystycznym Europy w 2005 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *UNWTO Tourism Highlights...*

Analiza ruchu turystycznego w europejskim regionie turystycznym w analizowanym okresie na poziomie poszczególnych krajów wskazuje na silne zróżnicowanie dynamiki ruchu turystycznego. W całym badaniu krajami o najwyższej koncentracji ruchu turystycznego były: Francja, Włochy oraz Hiszpania (rysunki 3, 4, 5 oraz tabela 1 i 2). Kraje te po silnym wzroście dynamiki ruchu turystycznego w latach 1995–2000 utrzymywały wysoki poziom ruchu turystycznego w kolejnych latach z niewielkimi wahaniami w przedziale od 0 do 10%.

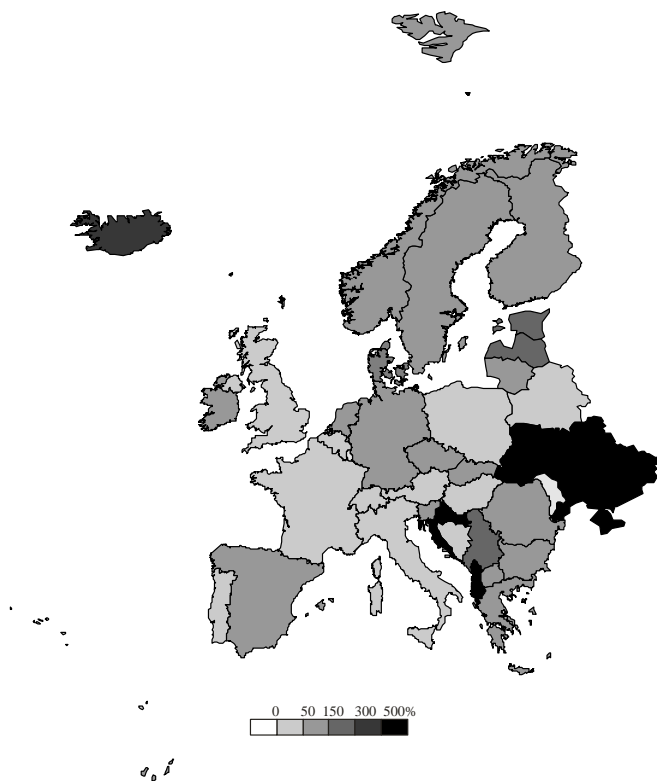
Rys. 5. Zróżnicowanie przestrzenne ruchu turystycznego w regionie turystycznym Europy w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *UNWTO Tourism Highlights...*

Najwyższy wzrost, a zarazem dynamikę przyrostu ruchu turystycznego, odnotowała w podregionie Europy Południowej i Śródziemnomorskiej Albania (z 40 tys. w 1995 roku do 2,7 mln w 2008 roku) i Chorwacja (z blisko 1,5 mln w 1995 roku do 9,4 mln w 2008 roku)⁶. Wysoki wzrost ruchu turystycznego i jego dynamiki odnotowano też w krajach Europy Północnej, zwłaszcza Półwyspu Skandynawskiego (Finlandia z 1,8 mln w roku 1995 do 3,5 mln w roku 2008; Islandia ze 190 tys. do 1,1 mln; Irlandia z 4,8 mln w roku 1995 do 8 mln w roku 2008 – tabela 1).

Wysokie wzrosty przyjazdów turystów, a wraz z nimi wysokie dynamiki wzrostu ruchu turystycznego, odnotowano również w wielu państwach Europy Środkowo-Wschodniej. Dotyczyło to zwłaszcza Czech (z 3,3 w 1995 roku do 6,6 mln w roku 2008), Słowacji (z 903 tys. w roku 1995 do 1,7 mln w roku 2008), Litwy (z 605 tys. do 1,6 mln), Estonii (z 530 tys. do 1,9 mln). Wyjątek w tym regionie stanowią: Polska, Węgry oraz Białoruś i Mołdawia, które w analizowanym okresie odnotowały spadek turystów (Polska z 19,2 mln w 1995 roku do 12,9 mln w roku 2008; Węgry z 15,3 mln w roku 2001 do 8,8 mln w roku 2008). Analiza zróżnicowania dynamiki rozmieszczenia ruchu turystycznego w latach 1995–2010 w Europie wskazuje na jej najwyższy udział na Ukrainie, w Chorwacji i Albanii. Podobnie wysoki udział wzrostu liczby przyjazdów odnotowano w badanym okresie również w Rosji. Relatywnie najniższą dynamikę wzrostu w całym badanym okresie odnotowano w tradycyjnie najpopularniejszych destylacjach europejskich, takich jak: Francja, Włochy i Wielka Brytania. W Polsce po bardzo wysokim przyroście przyjazdów w latach 1995–2000 nastąpił znaczny spadek w kolejnych latach, stąd wskaźnik dynamiki w całym badanym okresie 1995–2010 był dość niski na tle innych krajów Europy.

⁶ W przypadku Albanii tak silny wzrost ruchu turystycznego (najwyższy wskaźnik w Europie) jest efektem izolacji kraju w czasie reżimu Envera Hodży oraz braku dokładnych statystyk z tego okresu. Dostępne dane są szacunkowe, stąd trudno określić rzeczywistą liczbę ruchu turystycznego w tym okresie.

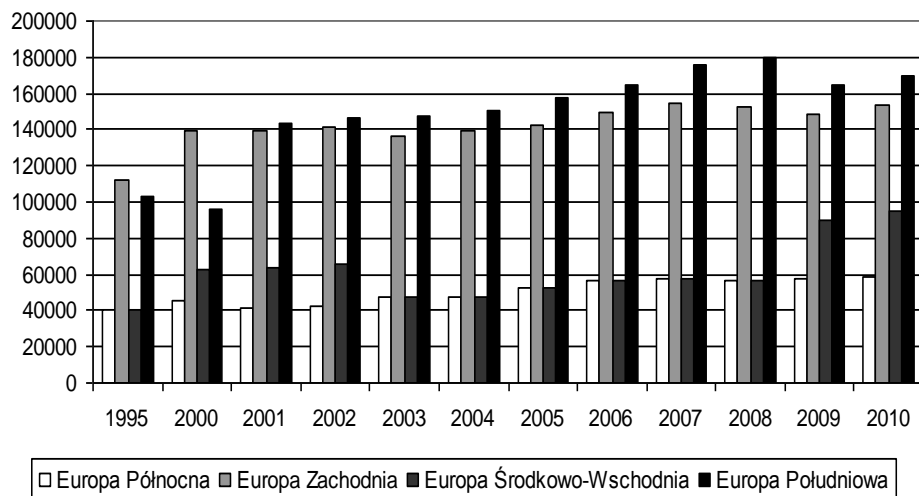

Rys. 6. Zróźnicowanie dynamiki ruchu turystycznego w krajach europejskiego regionu turystycznego w okresie 2001–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *UNWTO Tourism Highlights...*

Podobnie niskie wskaźniki przyrostu liczby turystów odnotowano na Węgrzech i Białorusi oraz w Mołdawii.

Udział poszczególnych podregionów w skali ruchu turystycznego ogółem w Europie wskazuje na rosnący udział państw podregionu Europy Południowej i Śródziemnomorskiej – z 34,8% ogółu ruchu turystycznego w Europie do 35,6% w roku 2010. W analizowanym okresie znacznie wzrósł udział krajów podregionu Europy Środkowo-Wschodniej w skali ogółem ruchu turystycznego w Europie – z 13,5% do 19,9%.

Rys. 7. Ruch turystyczny w podregionach europejskiego regionu turystycznego w latach 1995–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *UNWTO Tourism Highlights...*

Udział podregionów Europy Północnej oraz Zachodniej zmalał w analogicznym okresie odpowiednio z 13,5% do 12,1% oraz z 38% do 32%.

Analiza map rozmieszczenia ruchu turystycznego w latach 2000, 2005 i 2010 oraz mapy dynamiki rozwoju ruchu turystycznego na obszarze Europy w latach 1995–2008 pozwala zauważyć pewne zmiany w rozkładzie przestrzennym migracji turystycznych (rysunki 1, 2, 3, 4).

W latach 1995 i 2000 zaznacza się bardzo wysoki stopień koncentracji ruchu turystycznego w kilku państwach podregionów Europy Zachodniej (Francja, Niemcy, Austria) oraz południowej (Włochy i Hiszpania). W kolejnych latach – mimo ciągłej dominacji Francji, Hiszpanii i Włoch – coraz silniej zaznaczają swoją obecność jako kraje recepcyjne państwa Europy Środkowo-Wschodniej oraz niektóre państwa wschodniej części wybrzeża Morza Śródziemnego, tj.: Grecja, Albania, Chorwacja, Ukraina, Rosja, Czechy, Słowacja. Ponadto mapa dynamiki rozwoju ruchu turystycznego w Europie w latach 1995–2010 wskazuje również na rosnącą dynamikę ruchu turystycznego w państwach skandynawskich.

Sytuacja ta zdaje się przynajmniej częściowo potwierdzać sygnalizowaną przez niektórych badaczy powolną zmianę kierunku z dotychczasowego północ-południe na południe-północ oraz ze wschód-zachód na zachód-wschód⁷. Sytuacja na międzynarodowym rynku turystycznym jest bardzo dynamiczna. Ostatnie lata wskazują na słabnącą dynamikę ruchu turystycznego w regionie europejskim na rzecz Azji Południowej i południowego Pacyfiku oraz Środkowego Wschodu. Prognozy UNWTO do roku 2020 wskazują na dalszy systematyczny wzrost ruchu turystycznego w państwach europejskich z dominacją regionu Europy Południowej i Śródziemnomorskiej przy jednoczesnym spadku dynamiki tego wzrostu na rzecz innych turystycznych regionów świata, zwłaszcza Azji Południowej i Pacyfiku.

Uwagi końcowe

Europejski region turystyczny jest obszarem o największej frekwencji w międzynarodowym ruchu turystycznym. Mimo niewielkiej powierzchni można w nim wyróżnić mniejsze obszary koncentracji ruchu turystycznego. Głównym obszarem koncentracji są państwa Europy Południowej i Śródziemnomorskiej oraz niektóre kraje Europy Zachodniej. Dynamika zmian ruchu turystycznego w latach 2001–2011 wskazuje, że coraz silniejszą pozycję wśród krajów recepcyjnych turystyki zyskują w ostatnich latach państwa Europy Środkowo-Wschodniej (Ukraina, Rosja, Łotwa, Estonia) oraz niektóre państwa Europy Południowej i Śródziemnomorskiej dotychczas charakteryzujące się mniejszą dynamiką ruchu turystycznego (tj. Albania i Chorwacja). Jest to niewątpliwie związane ze zmianami politycznymi oraz społeczno-ekonomicznymi, jakie zachodzą zwłaszcza na obszarze Europy Środkowo-Wschodniej, oraz z echem procesów integracyjnych w tej części Europy. Mapa rozmieszczenia ruchu turystycznego w Europie wskazuje na kształtowanie się, obok wyraźnie dotychczas dominującego bieguna południowo-zachodniego z Hiszpanią, Francją i Włochami, nowego kierunku, który wyznaczają państwa Europy Środkowo-Wschodniej, tzn.: Ukraina, Polska, Węgry oraz Rosja.

⁷ M. Hall, S. Page, *The Geography...*

THE DYNAMICS OF THE SPATIAL DIFERENTIATION OF TOURIST ARRIVALS IN EUROPEAN COUNTRIES IN THE YEARS 1995–2010**Summary**

The purpose of this article was the analysis of the tourist arrivals dynamics in the tourist european region. Basing on the statistics of the UNWTO was made the characteristic of the differences in the spatial arrangement of the tourist movement in Europe during the period of 1995-2010. The analysis was made using the concentration maps and dynamics indexes.

The results show the spatial arrangement of the tourist arrivals to the European tourist region has been changing

The traditional strong European tourist destinations as France, Spain and Italy have been most often visited. But in the last years the biggest dynamics of the tourist movement has been observed in the middle–east European region. The participation of this region in the whole number of tourist arrivals increased from 13,5 in 1995 year to 19,9 percentage in 2010 year. The dynamics of the tourist movement to the countries of the others part of European region was much lower.

Translated by Krzysztof Parzych